

Висновки. Отже, міжкультурний діалог у ранній поетичній творчості М. Рильського зумовлений його високою освіченістю, знанням мов, розумінням культурної атмосфери минулого, орієнтацією на досягнення української та світової культури.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. Бацевич. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [terminy-mizhkult-komunikacii...](#)
2. Башманівський В. І. Діалог культур на сайтах ЗМІ Житомира за 2014 рік / В. І. Башманівський // [Соціум. Документ. Комунікація](#). – 2016. – Вип. 1. – С. 162-174.
3. Дзюба І. М. Україна у пошуках нової ідентичності: Ст., виступи, інтерв'ю, памфлети / Вступ. слово М. В. Поповича. – К.: Україна, 2006. – 848 с.
4. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У трьох книгах. – К.: Рось, 1994. – Книга друга. – 718 с.
5. Філософський словник соціальних термінів. Видання третє, доповнене. – Х.: «Р.І.Ф.», 2005. – 627 с.

УДК

Ірина Гогола
асистент кафедри дошкільної освіти
та педагогічних інновацій
ННІ педагогіки

СТИЛІ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті коротко охарактеризовані стилі сімейного виховання. Описано вплив кожного стилю на розвиток особистості. Розкрито позитивний вплив батьків на виховання дітей дошкільного віку.

Ключові слова: *стиль, сім'я, дитина, взаємовідносини, дошкільний вік.*

Актуальність. На сьогодні питання виховання у сім'ї набули особливого значення. У порівнянні з минулими десятиліттями, соціальний інститут сім'ї помітно втрачає свою цінність. Сімейне виховання – це загальна назва для процесів впливу на дітей з боку батьків та інших членів з метою досягнення бажаних результатів. Оточення для дитини є середовищем проживання та виховання. Вплив сім'ї на дитину, особливо у початковий період життя, набагато перевищує інший виховний вплив. Від того, що формує сім'я, залежить, якою стане особистість. Над цією проблемою працювали такі вчені як: Ю.П. Азаров, Ф.Я. Байков, Е.В. Васильєва, В.М. Гуров, Т.А. Кулікова, П.Ф. Лесгафт, А.Г. Харчев і багато інших.

Оскільки сім'я є для дитини взірцем міжособистісних відносин, немає іншого інституту, який більш точно визначає формування особистості майбутньої людини. За проблемами з поведінкою завжди можна побачити дорослих, їхню поведінку та погляди на світ. Нині знижується виховний потенціал сім'ї, адже змінюється роль у процесі соціалізації дитини. Батькам нелегко виховувати дітей через постійну зайнятість та брак часу, а також через недостатню компетентність у питаннях педагогіки.

Мета. здійснити теоретичний аналіз впливу стилів сімейного виховання на розвиток особистості дитини дошкільного віку

Виклад основного матеріалу. Батьки та інші родичі цілеспрямовано впливають на дитину: виховують її, прищеплюють певний спосіб мислення, формують звички. Дитина спостерігає за батьками, старшими братами та сестрами, іншими рідними людьми та намагається поводитися так само, як і вони. З іншого боку, сім'я закладає основи моральної поведінки. З дитячих років кожен із нас знає «що таке добре та що таке погано». І все це завдяки батькам та іншим близьким родичам. Формування допитливості та творчих інтересів також відбувається в сім'ї. У дітей дошкільного віку допитливість проявляється у вигляді нескінченних питань про навколишній світ, відповідаючи на які батьки стимулюють пізнавальний інтерес дитини.

Але сімейне виховання не завжди приносить позитивні результати та позитивно впливає на розвиток особистості дитини. Іноді взаємини з батьками виявляються негативними та після багатьох років згадуються вже дорослою людиною як сумний досвід. Вирішальну роль при цьому відіграє правильний вибір стилю сімейного виховання.

Стилі сімейного виховання формуються під впливом різних визначальних факторів. На вибір стилю виховання батьками впливає перш за все тип темпераменту, традиції, в яких виховувались самі батьки, науково-педагогічна література, до якої вони звертаються при виборі стилю спілкування з дитиною [3].

Після проведених досліджень, Д. Баумрінд виділила три початкові стилі виховання: авторитетне, авторитарне та дозвоільне батьківство. Американська психологиня Е.Маккобі та психолог Д. Мартін розширили три оригінальні стилі виховання Д. Баумрінд, розмістивши їх у дві різні категорії: вимогливість та невибагливість [2]. З їх допомогою було визначено чотири нові стилі батьківства:

1. Авторитетний або демократичний стиль виховання: за цього стилю батьки займають провідну позицію, виступають авторитетом для власної дитини. Цей стиль характеризується теплим емоційним прийняттям дитини і високим рівнем контролю з боку дорослих. При такому стилі спілкування батьки орієнтовані на особистість дитини, її успіхи [4]. Дитина виховується як самостійна, унікальна особистість, в такій сім'ї дійсно відсутні фізичні покарання та агресія, батьки намагаються використовувати логіку в спілкуванні з дітьми, прагнуть домовитися за будь-яких ситуацій.

За цього стилю виховання діти дошкільного віку ростуть активними, допитливими, самостійними, повноцінними особистостями з розвиненим почуттям власної гідності та відповідальністю за себе та близьких людей. Згодом діти добре навчаються в школі, менш схильні до негативного впливу однолітків, вміють добре ладнати та будувати взаємини з людьми.

2. Авторитарний стиль виховання: характерний високим рівнем вимог до дитини, покаранням невдач, тотальним контролем, втручанням в особистий простір дитини, пригніченням індивідуальності дитини силою. Батьки, які обирають авторитарний стиль виховання, зазвичай ігнорують думку дитини та її прав на індивідуальність. Авторитарний стиль виховання має за мету вирішення конфліктів методом «покарання та заохочення», заборонами та погрозами, а не спільним вирішенням проблем [3].

За авторитарного стилю виховання в сім'ї діти дошкільного віку позбавлені батьківської любові, ласки, турботи, співчуття. Таких батьків турбує лише те, щоб дитина виросла слухняною. Дітям з таким стилем виховання в родині важко адаптуються в соціумі, навколишньому світі.

3. Індиферентний стиль виховання: характеризуються відсутністю теплоти в ставленні до дитини, зневажливим відношенням, ігноруванням її емоційних потреб [3].

За такого стилю спілкування батьки «не помічають», дитину, не зацікавлені її розвитком та духовним внутрішнім світом. Активно уникають спілкування з власною дитиною, тримають від себе на відстані. Діти надані самі собі. Подібне байдуже ставлення батьків

робить дитину дошкільного віку самотньою і глибоко нещасною, невпевненою в собі. У дитини зникає бажання спілкуватися, може сформуватись агресивність до людей.

4. Ліберальний стиль виховання: передбачає тактику невтручання, основу якої, складають байдужість і незацікавленість проблемами дитини. Спільними особливостями ліберального та авторитарного стилів спілкування, є відносини на дистанції, відсутність довіри, відчуженість, демонстративне підкреслення свого домінуючого положення батьками [3].

При ліберальному стилі спілкування з дитиною будується на принципі всюдозволеності та низької дисципліни. Для самоствердження дитина використовує капризи, вимоги «Дай!», «Мені!», «Хочу!», демонстративно ображається. Дитина не розуміє слово «Треба!», «Не можна», вказівки та вимоги дорослих не виконує. Для батьків з ліберальним стилем спілкування з дитиною характерна нездатність чи небажання керувати, спрямовувати дитину.

Отже, взявши до уваги відомості, що зазначені вище варто зазначити, що стилі сімейного виховання, безпосередньо можуть вплинути на розвиток особистості дитини дошкільного віку.

Основні завдання сім'ї полягають в тому, щоб:

- створити максимально комфортні умови для зростання та розвитку дитини;
- забезпечити соціально-економічний та психологічний захист дитини;
- передати досвід створення та збереження сім'ї, виховання в ній дітей та ставлення до старших;
- навчити дітей корисним прикладним навичкам та вмінням, спрямованим на самообслуговування та допомогу близьким;
- виховати почуття власної гідності, цінності власного «Я».

У перший рік життя дитини основна турбота батьків полягає у тому, щоб створити умови для фізичного розвитку, забезпечити режим харчування та всього життя, нормальні санітарно-гігієнічні умови. У цей період дитина вже заявляє про свої потреби, реагує на приємні та неприємні враження та по-своєму висловлює свої бажання. Завдання дорослих полягає в тому, щоб навчитися розрізняти потреби та примхи, оскільки потреби дитини повинні задовольнятися, а примхи припинятися. Таким чином, дитина в сім'ї отримує свої перші моральні уроки, без яких не може бути вироблена система моральних звичок та понять.

На другому році життя дитина починає ходити, прагне все доторкнутися своїми руками, дістати недосяжне, а рухливість іноді завдає йому багато прикрощів. Виховання в цей період має будуватися на розумному включенні дитини в різні види діяльності, слід їй все показувати, пояснювати, вчити спостерігати, разом із нею грати, розповідати та відповідати на запитання. Але якщо його дії виходять за межі дозволеного, треба привчити дитину розуміти та беззаперечно реагувати на заборони.

У дошкільному віці основним видом діяльності є гра. Діти трьох, чотирьох років віддають перевагу будівельним і побутовим іграм. Споруджуючи різні будівлі, дитина пізнає навколишній світ. Ситуації для ігор дитина бере з життя. Мудрість батьків полягає в тому, щоб непомітно підказувати малюкові, як має вчинити у грі герой (головна дійова особа). Тим самим вони привчають його розуміти, що добре, а що погано, які моральні якості цінуються у суспільстві, а які засуджуються.

Дошкільнята та молодші школярі отримують у сім'ї перший моральний досвід, вчать поважати старших, зважати на них, вчать робити людям приємне, радісне, добре.

Моральні засади у дитини формуються на основі та у зв'язку з інтенсивним розумовим розвитком дитини, показником якого є її дії та мова. Тому важливо збагачувати словник дітей, у розмові з ними подавати зразок гарної вимови звуків і загалом слів та речень. З метою розвитку мови батьки повинні вчити дітей спостерігати явища природи, виділяти в

них подібне та різне, слухати казки та оповідання та передавати їх зміст, відповідати на запитання та ставити свої. Розвиток мови є показником підвищення загальної культури дитини, умовою її розумового, морального та естетичного розвитку.

У дошкільному віці діти дуже рухливі, неспроможні тривалий час зосереджуватися на одній справі, швидко переходять з одного виду занять на інше. Шкільне навчання вимагатиме від дитини зосередженості, посидючості, старанності. Тому важливо ще в дошкільному віці привчати дитину до ретельності виконуваних доручень, вчити доводити розпочату справу чи гру до кінця, виявляти завзятість і наполегливість. Виробляти ці якості необхідно у грі та побутовій праці, включаючи дитину в колективну працю з прибирання приміщення чи граючись у побутові чи рухливі ігри.

Важливість виховного впливу сім'ї полягає в тому, що батьки формують духовні потреби дитини, починаючи з перших років її життя. Формування потреб здійснюється безпосередньо через вплив на емоційну сферу дитини. Позитивне емоційне взаємовідношення батьків і дитини, схвалення та заохочення її власної активності, в процесі якої максимально виявляються певні вподобання та здібності, обов'язково призводить до підвищення рівня емоційно-ціннісного ставлення дитини до себе. Підтримання самоповаги на рівні, який сформувався таким чином під впливом сім'ї, стає однією з провідних соціальних потреб дитини. У разі впливу сімейного неблагополуччя і неправильного виховання, які можуть призвести до зниження самоповаги дитини, виникають негативні емоції, агресія та погіршення самопочуття [1].

Важливо батькам заохочувати власну дитину на всіх етапах її розвитку, адже процес виховання впливає на психічне та фізичне здоров'я дитину дошкільного віку. Оскільки кожна дитина унікальна, то батьки не відразу розуміють, як себе поводити та який стиль обрати [5].

Існує достатня кількість помилок, які псуують виховний процес. Однак всі мають спільне: вони негативним чином позначаються на здоров'ї та особистості дитини дошкільного віку.

Висновок. Отже, нині не існує якогось одного стилю виховання. Батькам важливо вміти правильно знайти підхід та стиль виховання до дитини дошкільного віку. Умова гармонійного розвитку особистості дитини – вміння батьків правильно обрати методи виховання. В результаті неправильної моделі поведінки батьків діти виростають невпевненими в собі чи надто розпеченими, впертими або замкнутими, відкидають допомогу або є несамостійними. У таких дітей не виходить знайти друзів, знаходити спільну мову з сім'єю і бути успішними. Тому не буває маленьких або великих помилок, варто вчасно їх помічати та не допускати в майбутньому.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кононко Е. Л. Чтобы личность достоялась / Кононко Е. Л. – К.: Рад. школа, 1991. – С. 198.
2. Манніно, Г., Каронія, В. (2017). Час, добробут і щастя: попереднє дослідне дослідження. Світове майбутнє, 318-333.
3. Pellerone, M., Ramaci, T., Parrello, S., Guariglia, P., & Giaimo, F. (2017). Psychometric properties and validation of the Italian version of the family assessment measure third edition – short version – in a nonclinical sample. Psychol. Res. Behav. Manag., 10, 69-77.
4. Pellegrina, S., Cruz Garcia-Linares, M., Casanova, P. (2003). Representation of adolescents and their parents about parental characteristics. Who can better predict a teenager's academic competence?. J. Adolesque, 26, 651-665.
5. Порушення сімейного виховання: причини порушення поведінки дітей. URL: <https://vcf.vn.ua/porushennya-simejnogo-vixovannya-prichina-porushennya-povedinki-ditej/>.